

www.turkishstudies.net/economy

Turkish Studies - Economics, Finance, Politics

eISSN: 2667-5625

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY
Sponsored by IBU

Ekonomik Krizlerin Kadın İstihdamı Üzerindeki Etkisi*

The Effect of Economic Crises on the Women Employment

Ceyhun Haydaroğlu** - Funda Arı***

Abstract: Employment problem is one of the most important issues in both developed and developing countries all over the world. Women employment is an issue that needs to be solved, not only economically, but also because it is a social problem. Although women make up more than half of the world's population, they do not get a sufficient share of total employment. Positive developments occur in the employment are an important sign of economic and social development. In the same way, the increase in female employment rates should be carefully followed for social development. Economic crises have positive and negative effects on women employment associated with their reasons and results. The aim of this study is finding out the meanings of economic crisis and women employment concepts through women's perspectives and the relationships between these concepts with a qualitative study. In addition, it is aimed to investigate the reasons that push women to work, especially in the economic crisis periods, to determine working conditions, to determine the problems and obstacles they experience while they are getting a job and in the working life. There are a lot of quantitative researches about the relationship between the economic crises and the women employment. It is important that this study will make a difference in the limited qualitative research literature. The effects of economic crises on women employment in the line with women's own views, were examined in various subtitles using the qualitative research method. In this study, a literature review was made in terms of the relationship between economic crises and women employment. Then interviews were conducted using the semi-structured interview method 30 women participants, working in the private sector in Bilecik province. As a result of the interviews, evaluations were determined from perspectives of women participant. Finally, the evaluation of the study was made and concluded.

Structured Abstract: The problems, revealed by the economic crises, affect the women participation in employment. Besides restricted employment opportunities, barriers to working conditions affect women participation in employment negatively. There are a lot of quantitative studies that analyze the relationship between economic crises and women employment. But the studies that analyze this relationship qualitatively,

* Bu çalışma Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalında, 2019 yılında kabul edilen, Doç. Dr. Ceyhun HAYDAROĞLU danışmanlığında Funda ARI'nın "Krizler, Küresel Yoksulluk ve Kadın İstihdamı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli Yüksek Lisans tezinden faydalanarak hazırlanmıştır.

** Doç. Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü
Assoc. Prof., PhD., Bilecik Seyh Edebali University, Faculty of Economics and Administrative Science, Department of Economics

ORCID 0000-0003-2886-6474
ceyhun.haydaroglu@bilecik.edu.tr

*** Uzm. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Bölümü
Bilecik Seyh Edebali University, Institute of Social Sciences, Department of Economics

ORCID 0000-0002-4651-6470
funda_02@hotmail.com

Cite as/ Atıf: Haydaroğlu, C & Arı, F. (2020). Ekonomik krizlerin kadın istihdamı üzerindeki etkisi. *Turkish Studies - Economy*, 15(3), 1367-1383. <https://dx.doi.org/10.47644/TurkishStudies.42163>

Received/Geliş: 16 March/Mart 2020

Accepted/Kabul: 20 September/Eylül 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 25 September/Eylül 2020

CC BY-NC 4.0

remain in the minority. The purpose of this study is analyzing the the effects of the economic crises on the women employment with a qualitative perspective from the viewpoint of women.

A qualitative research method was preferred due to the subject of the research and the results that it creates. In this study, the semi-structured interview method was preferred which is one of the most commonly used qualitative research methods. The semi-structured interview method creates the opportunity to talk face-to-face with the participants. Creating a face-to-face interview allows the interviewer to observe the participants' reactions while answering questions. In addition, although two phenomena such as the economic crisis and women's employment are not understood, this method was chosen because it creates the opportunity to explain the concepts to the participants. By qualitative research method, participants have the opportunity to express themselves. Thanks to asking open-ended questions, it is possible to interpret questions, facts and concepts without depending on specific options. The reason why the private sector is preferred in this study is because the sector is directly affected by the economic crises and as a result, employment mobility is very high in this sector. By considering different sectors, it was possible to better observe the effects of the economic crisis, which is a common phenomenon. The necessary permissions were obtained from their institutions and participants themselves, before interviewing the with the participants. Data was analyzed by the content analysis method which was obtained from the interviews conducted with the participants.

In this study, the crisis problem was looked at from the point of view of women and the problems, that women faced while getting a job, were discussed. The economic variable which is most affected by the economic crisis is the employment. In the employment concept, women's employment is a significant importance. Attitudes and behaviors faced by women in the workplace and dismissal processes in times of economic crisis were tried to be learned thanks to this study. In addition, the social and economic conditions that women seek while getting a job, the problems and limitations that women face while looking for a job and applying to thi job, were also tried to be identified.

Women employment is negatively affected from the economic crises. In times of the economic crisis, women feel have to work, regardless of the low wage despite the nature of the job or worrying about losing their job. Extreme poverty and revenue loss in the crisis periods make it necessary for women have to work more. Women can find a place for themselves, especially in the growing subterranean economy. During the crisis period, women don't have necessary educational infrastructure and techinal skills are seen as to be laid off firstly. One of the most important reason why women want to participate in to the employment is economically. Lack of income, tendency to poverty, desire to meet increasing needs, and rising living standards are sufficient reasons for women to get start in the working life. A woman who wants to work with economic reasons, generally acts with a sense of necessity. Increased income, tendency to socialize, sense of self-confidence and responsibility, drive to ensure economic freedom are important motivating factors that allow women to hold on to the labor market.

The facts that women are seen as replacements in the labor market, remaining in the background and participating in employment due to necessity prevent them from putting forward any conditions. For this reason, they have to work in informal sectors and unsecured areas under the aggravated circumstances where there is an intensive income equality. Women who are deprived of educational opportunities and do not have qualifications in the vortex of fighting poverty, are forced to accept all working conditions without any protest.

Along with the fact that women take a step into working life, obstacles and restrictions are also come up immediately. Barriers can occur both during a job application and after starting to work. Common issues that women face; inequality in education, inequality in rising and promoting systems at work, sexual harassment, deprivation of social opportunities, mobbing, unequal wage distribution, employing informally and sexual apartheid can be considered.

Keywords: Economic crisis, Employment, Women employment, Social Welfare, Unemployment

Öz: İstihdam günümüz dünyasında çözülmesi gereken önemli bir olgudur. Sadece gelişmekte olan ülkelerin problemi olmamakla birlikte gelişmiş ülkelerin de sorunudur. Kadın istihdamı sadece ekonomik olarak değil aynı zamanda toplumsal bir sorun olduğu için çözülmesi gereken bir konudur. Dünya nüfusunun yarısından fazlasını kadınlar oluşturmasına karşın toplam istihdamdan yeterli payı alamadığı görülmektedir. İstihdamda

ortaya çıkan olumlu gelişmeler ekonomik ve sosyal gelişmenin önemli bir işareti olmaktadır. Aynı şekilde toplumsal gelişme için de kadın istihdam oranlarındaki artış dikkatle takip edilmelidir. Ekonomik krizler nedenleri ve sonuçları ile birlikte kadın istihdamı üzerinde olumlu ya da olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı ekonomik krizlerin kadın istihdamı üzerindeki etkilerini nitel bir araştırma ile incelemektir. Ayrıca ekonomik kriz dönemlerinde özellikle kadınları çalışmaya iten sebeplerin araştırılması, çalışma koşullarının belirlenmesi, iş hayatına atılırken ve çalışma yaşamı içinde yaşadıkları problemler ve engellerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Ekonomik kriz ile kadın istihdamı konularında nicel araştırmaların fazlalığı karşısında nitel çalışmaların kısıtlı kalması bu çalışmanın farklılığını ortaya koymasından önemlidir. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak kadınların kendi görüşleri doğrultusunda ekonomik krizlerin kadın istihdamı üzerindeki etkileri çeşitli alt başlıklar halinde incelenmiştir. Bu çalışmada ekonomik krizler ile kadın istihdamı arasındaki ilişkiler açısından literatür taraması yapılmış ve sonrasında çalışmanın örnekleme olan Bilecik ilinde özel sektörde çalışan 30 katılımcı kadınla yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Mülakatlar sonucunda kadın katılımcıların gözünden değerlendirmeler yapılmıştır. Son olarak da çalışmayla ilgili değerlendirme yapıp sonuçlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Kriz, İstihdam, Kadın İstihdamı, Sosyal Refah, İşsizlik

Giriş

Kriz tüm bilim dallarında kullanılan bir kavramdır. Kriz aniden oluşan olumsuzluklar için kullanılmaktadır. Ekonomik kriz ise ekonomide birden bire ortaya çıkan dalgalanmalar olarak tanımlanmaktadır. Ekonomik krizin olumsuz etkileri idare ve politikadaki başarılı kararlar ile ortadan kaldırılabılır. Ekonomik kriz döneminde alınan yanlış politika kararları krizin derinleşmesine neden olabilmektedir. Küreselleşme olgusu ile birlikte ekonomik krizler artan hızda yayılmaktadır. Sadece ülke ekonomisinde değil bütün dünyayı etkisi altına alan küresel ölçekte yaşanan krizler önemli etkiler bırakmıştır.

İstihdam bütün ülkeleri etkileyen önemli bir küresel sorundur. İstihdam kavramı ile birlikte kadın istihdamı gerek gelişmiş gerekse de gelişmekte olan ülkelerin çözmesi gereken önemli bir problem olmaktadır. Dünyada Sanayi Devrimi ile başlayan kadın emeğinin karşılığında ekonomik bir değer alması Türkiye'de ise XX. yüzyılın başlarında gerçekleşmektedir. Kadın istihdamının iyileştirilmesi konusunda gelişen dünya ile birlikte çözüm önerileri getirilmekle birlikte hala sorun olarak devam etmektedir.

Ekonomik krizlerin ortaya çıkması ile işsizlik sorunu daha da derinleşmektedir. Ekonomik krizler kadın istihdamına ise olumlu ve olumsuz olarak yansiyabilmektedir. Ekonomik krizlerin kadın istihdamı üzerindeki olumsuz etkisi olarak işten çıkarmalarda ilk akla gelen kişiler olmasıdır. Ekonomik kriz sürecinde kendisini çalışmak zorunda hisseden kadın, yoksullaşmanın da derinleşmesiyle güvencesiz çalışma olanağı bulmaktadır.

Bu çalışmada ekonomik krizler ile kadın istihdamı konusunda bir literatür oluşturulması amaçlanmaktadır. Diğer amaçlar ise, krizler ile kadın istihdamı arasındaki etkileşimin yönünü tespit etmek, kadın emeğini krizlerin ne derece etkilediğini ortaya koymak, kadınları çalışmaya iten nedenlerin arkasında krizlerin etkisini araştırmak ve çalışma sürecinde karşılaştıkları sorunların neler olduğunun ifade edilmesidir. Araştırmanın çalışan kadınlar üzerinde yapılması kadın istihdamının daha iyi anlaşılması anlamında önemlilik arz etmektedir. Yüz yüze görüşme metodunun uygulanması ayrıntılı cevaplar alınması sayesinde sorunun çözümüne katkı sunmaktadır.

Üç bölümden oluşan çalışmamızda ilk aşamada, kadın istihdamı ve ekonomik kriz olguları ortaya konulmuştur. Daha sonra ise kadın istihdamı ile krizler arasındaki etkileşimin boyutları üzerinde durulmuştur. Son bölümle birlikte söz konusu iki kavram arasındaki literatür özeti ortaya konularak, nitel araştırma yönteminin teknikleri ve bulguları tartışılmıştır. Ayrıca ortaya konulan bulgular üzerinden genel bir değerlendirme yapılarak araştırma sonuçlandırılmıştır.

Kadın İstihdamı

Sosyal ve ekonomik olarak kadınlar geri planda kalmaktadır. Geri plana itilmesinin sosyal ve ekonomik nedenleri olarak hukuksal eksiklikler, eğitimde fırsat eşitliğinin olmaması, kültürel olarak yaşanan toplumsal ayrımcılık gösterilebilir (Köse, 2014:19).

Ekonomik olarak iş alanlarındaki erkek ve kadın arasındaki eşitsiz dağılım neticesinde kadınların istihdam alanları daraltılmaktadır (Şahin, 2016:26). Kadın istihdamı üzerinde olumlu etkisi olduğu düşünülen teknolojik ilerleme uzmanlaşmayı da beraberinde getirmektedir. Teknoloji sayesinde ortaya çıkan yeni iş alanları kadın istihdamına olumlu yansımaları gözlemlenmektedir. Kadınların ihtisaslaşma alanları da teknoloji sayesinde genişlemektedir (Koç, 2014:19). Kadınların iş alanlarında uzmanlaştıkları meslekler ise genellikle bankacılık ve finans sektörü, sağlık sektörü ve eğitim sektörü gibi alanlarda sınırlandırılmıştır (İnce, 2010:21).

Genel olarak değerlendirildiğinde kadın istihdamı erkek istihdamına göre daha düşük düzeydedir. Kentsel alanlarda kırsal alanlara göre daha yüksek kadınların istihdama katılım oranı gerçekleşmektedir (Kar 2005:326). Kırsal bölgelerde ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadın, kentsel bölgelerde ise eğitim ve iş tecrübelerinin zayıflığı gerekçesi ile istihdama katılım oranı azalmaktadır (Koç, 2014:19). Tarım sektöründe modernizasyon ile beraber köyden kente göçün etkisiyle kadınlar genel olarak hizmet sektöründe kendilerini konumlandırmaktadırlar (Erarslan, 2009:6). Küreselleşmenin etkisiyle birlikte artan hizmet sektöründe çalışan sayısı kadın istihdamına olumlu etki sağlamıştır (Aytaç Güner, 2010:11). Kadınlar tarafından hizmet sektörünün tercih edilmesinin nedenlerinden biri de esnek çalışma koşulları nedeniyle olabilmektedir (İnce, 2010:22).

Eğitim konusu kadın istihdam oranının yükseltilmesinde en önemli unsurların başında gelmektedir. Kadınlar eğitim ile birlikte niteliksel olarak daha yüksek katma değer yaratan işlerde istihdam edilebilmektedir. Eğitim seviyesindeki artış ile birlikte kadınlar sadece kendilerini sosyal olarak geliştirmekle kalmayıp ekonomik olarak değer yaratma arzusu içine girmektedirler (www.tbmm.gov.tr, 2013:9-10). Yapılan çalışmalarda eğitim seviyesi ile kadın istihdamı arasında pozitif bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Eğitim seviyesinin artması ile birlikte gelir düzeyi ve konumlarının da paralel bir artış gösterdiği ifade edilmektedir.

Kadın istihdamına değişik bir bakış açısıyla işveren ve yönetici pozisyonundan bakıldığında erkek ağırlıkta olarak istihdam edildiği görülmektedir. Burada da erkeklerin beklenti ve istekleri piyasayı yönlendirmektedir. Kadınlar hem iş hem de ev yaşamındaki zorluklara karşı koymak zorunda kalmaktadır (Yorgun, 2010:171).

Kadın işgücü küreselleşme ile birlikte önem kazanmaktadır. Kadın emeğinin görel olarak ucuz ve esnek olması bu avantajı ortaya çıkarmaktadır. Yedek ve enformel emek piyasasında kadın istihdamı her zaman kendisine yer bulmuştur. Özellikle kayıt dışı çalışma kadınların en önemli istihdam alanları olmuştur. Kadınların eğitim seviyelerinde geri kalmışlık ve gelirden eşitsiz pay almaları onları enformel sektörlere yönlendirmiştir (Yahşi, 2007:39).

Ekonomik krizler kadın yoksulluğunun en çok arttığı dönemlerdir. Kriz döneminde kadın istihdamını iki açıdan değerlendirebiliriz. Birincisi kadınların kriz sürecinden olumsuz etkilenerek işten çıkartılan ilk kişiler olmasıdır. İkincisi ise kadınların krizin oluşturduğu yoksulluğu en aza indirmek için çalışmak durumunda kalmasıdır (Yalçın, 2015:51). Krizin etkisi ile güvencesiz ve sağlıksız ortamlarda kayıt dışı olarak çalışmak zorunda kalan yine kadınlar olmaktadır (Açıkgöz, 2010:54).

Kadın istihdamının önem kazanması ekonominin olağan gelişmesi sonucunda değil, savaş ve kıtlık gibi zorunluluk sonucunda ortaya çıkmaktadır. Kadınların çalışma yaşamına katılımı tamamen mecburiyetten gerçekleşmiştir. Savaşlar ile birlikte kadına biçilen sosyal ve ekonomik rol giderek genişlemiş ekonominin getirdiği zorluklar ile beraber gelir getiren kişiye dönüşmüştür

(Doğan, 2014:9). Savaş öncesi ve sonrası dönemlerde Türkiye'de kadın istihdamının artıp azaldığı görülmektedir.

Türkiye'de Cumhuriyetin ilanı ile birlikte kadın istihdamı da gelişme göstermiştir. Bununla birlikte küreselleşmenin artması ve kentleşme süreci kadın istihdamını olumlu yönde geliştirmiştir. Özellikle 1950'li yıllarla birlikte köyden kente göçler hız kazanmıştır (Çam, 2014:20). Kadınlar tarımda meydana gelen makineleşme ile beraber kentte tarım dışı sektörlerde istihdam olanakları bulmuşlardır (Bıyıklı, 2015:22). Geleneksel değerlerden ötürü kadınlar, hayat standartlarındaki düşüklüğe rağmen iş hayatına katılamamaktadırlar. Ataerkil toplum özellikleri doğrultusunda kadınların iş yaşamına katılması bir takım sert engelleri aşmakla mümkün olabilmektedir (Kocacık ve Gökaya, 2005:200).

Ekonomik zorluklar kadın istihdamını etkileyen en önemli etkidir. Ekonomik krizlerin etkisiyle gelir azalışı, ihtiyaç ve tüketim kalıplarındaki değişimler ve hayat koşullarındaki gelişmeler özellikle kadınların istihdam içerisinde kendilerine yer bulmalarını sağlamaktadır. İş yaşamı içerisinde ekonomik özgürlüklerini edinen kadınlar istihdama daha fazla katkı sunmaktadırlar (Çotuk, 2014:37). Kadınlar, toplumsal hiyerarşide önemli bir yer edinebilmek, kariyer planlamaları yapabilmeleri ve ekonomik özgürlüklerini kazanabilmeleri açısından da iş yaşamında daha fazla yer edinmektedirler.

Kadınlar ekonomik bağılıktan kurtulmak için erkeklerden daha fazla iş yaşamına girmek istemektedirler. Toplumsal olarak gelişebilmek için de ekonomik özgürlüğünü sağlamış bir kadının olması önemlidir. İş yaşamına girerek ekonomik özgürlüğünü elde eden özgüven sahibi bir kadın toplumsal statüsünün gelişmesine de katkı sunmuş olacaktır (Çotuk, 2014:37).

Ekonomik Krizler ve Kadın İstihdamı

Ekonomik krizler kadınların istihdamlarına olumlu ve olumsuz olarak iki yönden de etki edebilmektedir. Ekonomik krizlerde üretim daralacağından aktif iş arayanlar iş bulmakta sıkıntı çekeceklerinden istihdamı olumsuz yönde etkileyecektir. Güçlenmiş iş gücü diyebileceğimiz bu etki kriz dönemlerinde iş aramakta olan kişilerin iş aramaktan bıkararak aktif iş gücünün dışına çıkmaktadırlar. Özellikle kriz dönemlerinde güçlenmiş işgücündeki artışlar beraberinde gizli işsizlik oluşumuna da neden olmaktadır. Ekonomik kriz dönemlerinde aile içerisinde gelirin azalması ile beraber mevcut geliri korumak amacıyla düşük ücret, güvencesiz ve sağlıksız çalışma şartlarında istihdama katkıda sunmak istenebilmektedir. Kriz sırasında aile içerisinde geliri sağlayabilmek için ilave iş gücü piyasaya sunulabilmektedir (Aytaç Güner, 2010: 42-43). Ekonomik krizin getirdiği yoksullaşma ile birlikte çalışma koşullarındaki elverişsizliklere ek olarak çalışma mecburiyeti de oluşmaktadır (Belet, 2013:5).

Ekonomik krizlerin etkilediği iki sektör olan hizmet ve sanayi sektörlerinde istihdam daha fazla etkilenmektedir. Bu sektörlerde çalışanlar bir zorunluluk olarak enformel sektörlerle yönelmişlerdir. Bunun sonucu özellikle formel alanlarda kadın istihdamında azalışlar görülmektedir (İnce, 2010:102).

Tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde ekonomik sorunlar kadınların iş gücüne katılımlarında etkili olmaktadır. Özellikle gelir azalışını telafi etmek ve hayat standartlarını korumak için ilave işgücüne gerek duyulmaktadır (Çotuk, 2014:37). Kadın istihdamını arttıran önemli sebepler olarak daha iyi yaşam standardı, gelir artışı, yoksulluğun en aza indirilmesi, eğitim ve sağlık imkanlarından daha iyi yararlanma ihtiyacı olarak gösterilebilir. Ekonomik bağımsızlıklarını elde etme isteği kadınların istihdama katılımını etkileyen faktörlerdendir. Ekonomik gerekçelerin dışında kadınlar sosyo-kültürel olarak da istihdama katılımı sağlamaktadırlar (Koç, 2014:22).

Kadınların iş yaşamında karşılaştıkları sorunlar ve engeller, işe girerken yaşadıkları zorluklar istihdama katılımlarını etkileyen önemli faktörlerdir. Kadınların toplumsal olarak

yüklenmiş oldukları role ilave olarak sınırlı iş imkanları ile karşılaşmaktadırlar (Erarslan, 2009:40). Kadınlar ailede kendilerine verilen sorumluluklarını aksatmadan yapabilecekleri istihdam alanlarına yönelmek zorundadırlar. Bu nedenle çalışma koşullarını tercih ederken dikkatli olmaktadır. Toplumsal olarak kadınlara ailede yüklenen sorumluluklar nedeniyle iş yaşantılarına atılmakta büyük engel oluşturmaktadır.

Kadınların çalışma hayatına başlamaları büyük sorun ve engellemeler ile karşılaşmaktadır. Aile içerisinde ilk olarak çalışmayı düşündükleri an ile başlayan zorluklar iş başvurusu sürecinde devam etmekte iş görüşmelerinde ve çalışma hayatı içerisinde büyük engeller ile baş etmeye çalışmaktadırlar. Kadınlara toplumsal olarak biçilen rol, eğitim ve sosyal hayatındaki eşitsizlikler, çalışma sırasında ve işyerindeki statü konularındaki ayrımcılıklar, ev işlerine zaman ayırma, piyasada ucuz işgücü olarak görülme, işyerinde mobbinge uğrama, informal sektörlerde görevlendirme, toplumsal olarak cinsiyet ayrımcılığı, terfi sürecinin engellenmesi gibi sorunlar kadınların istihdamının zorlukları olarak ifade edilebilmektedir.

Kadınların eğitim düzeyi ile iş gücüne katılım arasında yüksek seviyede bir ilişki bulunmaktadır. Kırsal alanlarda aile işçiliği olması nedeniyle bu ilişki gözlenmez iken rekabetin daha fazla olduğu kentsel alanlarda eğitim iş gücüne katılımı önemli bir etkidir. Küreselleşme ile birlikte rekabetin arttığı günümüz dünyasında eğitim oranlarındaki yükselme daha iyi istihdam koşullarını da beraberinde getirmektedir. Kadınların eğitim seviyelerinde sağlanan gelişmeler sadece istihdamlarını arttırmakla kalmayıp erkek egemen toplumlarda düşünce hayatını da değiştirerek kadınların sosyal ve ekonomik olarak daha fazla yer almalarını sağlayabilmektedir. Özellikle gelişmekte olan toplumlarda eğitim ile kadınların istihdam edilme ilişkisine bakıldığında daha zayıf olduğunu ifade etmek gerekmektedir (Yakut, 2015:69-70).

Kadınların istihdam içerisinde kendilerine yer bulma arayışı zorlu bir süreçten geçmektedir. İş yaşantısına atılma düşüncesinin başladığı andan itibaren iş yaşantısına başlamadan ortaya çıkan sorunlara ilave olarak çalışma koşulları içerisinde de devam eden zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Özellikle serbest rekabet ortamının daha fazla yaşandığı özel sektör içerisinde kadınların ücret eşitsizliği gibi önemli problemlerle baş etmeye çalıştıkları gözlenmektedir. İş gücü piyasası içerisinde erkeklere oranla kadınların ucuz işgücü olarak görülmesi önemli bir problemdir. Değişen koşullar, gelişen teknoloji süreçleri, fiziki emekten zihinsel emeğe geçiş ve iş yaşantısındaki başarılar kadınların da ücret konusundaki ilerlemelerini sağlamıştır. Özellikle düşük ücretin olduğu kayıt dışı ekonomi alanına kadın işgücünün yönlendirilmesi ücret eşitsizliklerini daha fazla arttırmaktadır (Korkmaz ve Korkut, 2012:56).

Kadınların çalışma alanları içerisinde cinsel tacize uğramaları iş gücüne katılımlarını toplumsal olarak baskılamaktadır. Tacize uğrayan kadınlar hem sosyal hem de psikolojik olarak olumsuz etkileyerek işgücü piyasasına güven sorununu beraberinde getirmektedir (Konca, 2016:44). Kadınların üzerlerindeki toplumsal baskılar nedeniyle cinsel saldırıya maruz kalmalarına karşın bunu dile getirme konusunda ciddi problemlerle karşılaşmaktadırlar. Cinsel taciz konusunda bunu dile getirmesi kadınların iş gücü piyasasının dışına itilmesi olarak algılanmaktadır (Koç, 2014:31-32). Özellikle eğitim ve gelir eşitsizliğinin yüksek olduğu toplumlarda kadınların cinsel taciz olaylarına daha sıklıkla karşılaştıkları görülmektedir.

İşgücü piyasasında son zamanlarda karşılaşılan önemli problemlerden biri de mobbingdir. Özellikle kadın çalışanlara yönelik olarak ortaya çıkan mobbing çalışan kişiyi işyerinden soyutlama, eleştiri ve olumsuz uyarı sürecini arttırma ile birlikte işgücü piyasasının dışına bırakma şeklinde oluşabilmektedir. Sürekli mobbing ile karşı karşıya olan kişide ciddi özgüven eksiklikleri ortaya çıkmaktadır (Yakut, 2015:84). Kadınlar çalışma hayatı içerisinde karşılaştıkları psikolojik baskılar nedeniyle ruhsal çöküntü yaşayarak ciddi motivasyon kayıpları yaşamaktadırlar. Mobbinge maruz kalan kişi iş hayatı içerisinde yükselme ve terfi süreçleri olumsuz etkilenmektedir.

Kadınların iş gücü piyasasına giriş engellerinin ortadan kaldırılması ile kadın istihdam

oranlarının artacağı hiç şüphesizdir. Kadınların karşılaştıkları zorluklar ve engeller sadece ekonomik olarak değil aynı zamanda toplumsal olarak da etkili olmaktadır. Kadınlar istihdam arayışları içerisinde kendilerine sağlanan sınırlı çalışma alanlarına yönlendirilmektedir (Erarslan, 2009:40).

Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Ekonomik krizlerin kadın istihdamı üzerindeki etkilerini kadınların kendi bakış açısından incelemeye tabi tutmak çalışmanın esas amacıdır. Özellikle ekonomik krizlerin ortaya koyduğu sorunlar hem istihdam olanaklarının sınırlandırılması hem de çalışma koşullarındaki engeller nedeniyle ağırlıklı olarak kadınların istihdama katılımını etkilemektedir. Ekonomik krizler ile istihdam arasında nicel çalışmalar çok sayıda olmakla birlikte kriz ve kadın istihdamı arasındaki ilişkiyi nitel olarak değerlendiren çalışmalar azınlıkta kalmaktadır. Bu nedenle kadınlarla yapılan görüşmeler neticesinde ekonomik krizin kadın istihdamı üzerindeki etkisi daha iyi anlaşılmaktadır.

Yarı yapılandırılmış mülakat tekniği içerisinde çalışmanın amacı içerisinde ekonomik kriz ve kadın istihdamı konusunda hazırlanan sorular şunlardır:

- Ekonomik krizlerin kadınların iş yaşamına girişi üzerinde ne gibi etkileri vardır?
- Ekonomik kriz durumunda işten ilk olarak ayrılacak olanlar kimlerdir?
- Ne zamandan beri çalışıyorsunuz? Çalışmak istemenizin nedenleri nelerdir?
- Çalışma kararını kendiniz mi aldınız yoksa bunu etkileyen faktörler oldu mu?
- İşe girerken aradığınız şartlar nelerdir?
- Kadın iş gücünün ekonomiye ne gibi etkilerinin olduğunu düşünüyorsunuz?
- Kadınlar iş ararken ve iş yerlerinde ne gibi engellerle karşılaşmaktadırlar?

Tüm araştırma evreni seçimi mümkün olmadığından araştırma evrenini temsilen örneklem seçilmiştir. Seçilen örneklem tüm evreni temsil edememekten kaynaklanan sınırlılık bulunmaktadır. Araştırma evreni içerisinde 30 katılımcı seçilerek bir örneklem oluşturulmuştur. Araştırma sınırlandırılarak tüm sektörler yerine alan daraltılarak bazı sektörler alınmıştır.

Evren kümesi içinden çekilen örneklem evrenden alınan ve onun özelliklerini taşıyan bir değer olarak ifade edilmektedir (Büyüköztürk vd. 2016:81). Araştırmanın evrenine ulaşmak pek mümkün olmadığı için genellikle örnekleme başvurulmaktadır. Bu sayede yüzeysel neticeler almak yerine anlamlı olarak kesin bilgilere ulaşılabilir (Altıparmak, 2015:13). Bu araştırmanın örnekleme basit seçkisiz örnekleme metoduyla tercih edilmiştir. Eşit tercih edilme imkanı yaratılarak örneklem birimleri oluşturulmuştur. Her bir örneklem eşit olasılık yöntemiyle seçilmiştir. Bu nedenle her bireyin yaptığı tercih diğer bireyler üzerinde bir etkide bulunmamaktadır (Büyüköztürk vd. 2016:85).

Bu çalışma da işgücüne katılan kadınlar üzerine yapıldığı için araştırmanın evreni tüm dünya veyahut Türkiye'deki kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmayı sınırlandırarak araştırmanın evreni Bilecik olarak seçilmiştir. Araştırmanın örnekleme olarak Bilecik'te özel sektörde iş gücüne katılım gösteren 30 kadın oluşturmaktadır.

Tablo 1: Katılımcıların Genel Özellikleri

Kod	Yaş	Eğitim	Medeni Durum	Hanedeki Kişi Sayısı	Mesleği	Hanedeki Toplam Gelir
K1	40	Lise	Evli	4	Formen	8.000 TL.
K2	24	Lisans	Bekar	5	Kasiyer	1.500 TL.
K3	24	Lisans	Bekar	3	Proses Kontrol Mühendisi	16.000-17.000 TL.
K4	24	Ön Lisans	Bekar	4	Mağaza Sorumlu Yardımcısı	5.000 TL.
K5	21	Lise	Bekar	2	Garson	3.000 TL.
K6	27	Lisans	Evli	2	Muhasebeci	5.000 TL.
K7	27	Lise	Evli	3	Mağaza Sorumlu Yardımcısı	5.500 TL.
K8	51	İlkokul	Evli	5	Temizlikçi	2.200 TL.
K9	28	Ön Lisans	Bekar	3	Mağaza Sorumlusu	4.500 TL.
K10	37	Lise	Evli	4	Muhasebede Ofis Elemanı	4.000-6.000 TL.
K11	39	Lise	Bekar (Boşanmış)	2	Garson	3.000 TL.
K12	36	Lise	Bekar	2	Satış Elemanı	4.000 TL.
K13	26	Lisans	Bekar	3	Kasiyer	6.500 TL.
K14	49	İlkokul	Evli	4	Fabrikada İşçi	5.000 TL.
K15	36	İlkokul	Bekar (Boşanmış)	4	Fabrikada İşçi	3.500-4.000 TL.
K16	34	Yüksek Lisans	Bekar	7	AR-GE Şef	8.000-9.000 TL.
K17	37	İlkokul	Evli	4	Fabrika İşçisi	3.000 TL.
K18	29	Ön Lisans	Evli	2	Kasiyer	4.500 TL.
K19	32	Lise	Evli	4	Kasiyer	4.500-5.000 TL.
K20	34	Lise	Evli	3	Proje Müdürü	5.000- 6.000 TL.
K21	31	Yüksek Lisans	Evli	4	Personel Sorumlusu	5.000. TL.
K22	35	Lise	Evli	4	Fabrika İşçisi	5.000 TL.
K23	28	Ön Lisans	Bekar	3	Kasiyer	5.000 TL.
K24	21	Lise	Bekar	4	Kasiyer	5.500-6.000 TL.
K25	46	İlkokul	Evli	4	Fabrika İşçisi	5.000 TL.
K26	43	İlkokul	Evli	4	Mutfak Görevlisi	7.000 TL.
K27	49	İlkokul	Evli	3	Mutfak Görevlisi	5.500-6.000 TL.
K28	45	İlkokul	Evli	5	Temizlik İşçisi	4.000 TL.
K29	49	İlkokul	Evli	3	Fabrika İşçisi	5.000 TL.
K30	28	Lisans	Bekar	1	Muhasebeci	4.000 TL.

Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada çalışmaya temel unsur olan katılımcıların fikirsel dünyası ve görüş açısı ortaya konularak sorunlara onların gözünden bakma olanağını yaratmaktadır. Araştırmayı nitel olarak gerçekleştirmenin temel noktası katılımcıların görüşlerinin önemliliğini ortaya koymaktır. Derin nitel araştırma yöntemi ile daha yüzeysel açıdan değil derinlemesine olayları anlamlandırmak temel amaç olmaktadır.

Yarı yapılandırılmış mülakat yönteminin tercih edildiği bu çalışmada hazır sorular ile birlikte uygulayıcı hazır sorulara bağlı kalmadan katılımcıya başka sorular da sorabilmektedir. Yarı yapılandırılmış mülakat yönteminde mülakatın süreci ile ilgili müdahale edebilmekte sorulara ekleme veya çıkarma yapabilmektedir. Aynı zamanda süre sınırlamasının olmadığı bu yöntem ile birlikte konu ile ilgili derin bir bilgi sahibi olabilmeyi amaçlamaktadır (Büyüköztürk vd. 2016:154). Yarı yapılandırılmış mülakat yönteminde örneklem olarak bir sayı sınırlaması söz konusu değildir. Bu yöntemde görüşme sırasında not alma veya ses kaydı alma şeklinde olabilmektedir. Bu çalışmada ise ses kaydı alınarak katılımcılar ile görüşme sağlanmıştır.

Örneklem özel kümesi özel sektör tercih edildiği için zaman kısıtlaması nedeniyle bu yola başvurulmuştur. Katılımcılardan ses kaydının alındığına dair gerekli izinler alınmıştır. Katılımcılarla olan görüşmeler tamamlandıktan sonra ses kaydındaki veriler doküman haline getirilmiştir.

Elde edilen veriler üzerinde içerik analizi tekniği kullanılarak veriler analiz edilmiştir. İçerik analizi tekniği özellikle sosyal bilim alanında fazlasıyla tercih edilen bir tekniktir. İçerik analizi tekniğinde metnin içindeki sözcükler kodlama yoluyla sınıflandırıldığı sistematik hale getirildiği bir teknik olmaktadır (Büyüköztürk vd. 2016:250). Betimsel yöntem ile elde edilen veriler daha derinlemesine incelenmek üzere içerik analizine sokulur. Betimsel yöntem ile göze çarpmayan kavramlar veya anlamlar içerik analizi ile ortaya çıkartılabilir. İçerik analizi yöntemi ile veriler sınıflandırılarak benzer özellikteki kavramsal ilişkiler daha sade şekilde anlaşılabilir olarak ortaya çıkartılır (Selçuk vd. 2014:433).

Yarı yapılandırılmış analiz tekniğinde soruların açıklığı ve anlaşılabilir düzeyi, geçerlilik ve güvenilirlik düzeyi, cevaplama zamanı, soruların anlama seviyesini önceden test edebilmek amacıyla pilot uygulama yapılması önemlidir. Bu araştırmanın doğru ve güvenilir sonuçlar vermesi açısından pilot uygulamanın yapılması gerekmektedir. Pilot uygulama sonucunda istenen neticeler alındıktan sonra örneklemin tamamına uygulamak daha yerinde olmaktadır. Pilot uygulama araştırmamızda 3 katılımcıya uygulanmıştır. Görüşme ile birlikte sorular ve cevaplamalar konusunda katılımcıların fikirleri değerlendirilmiştir. Pilot uygulamaya esas olarak 3 katılımcıdan 2 tanesi kamu sektöründen 1 tanesi ise özel sektörden tercih edilmiştir. Kamu sektörünü temsil eden 2 katılımcı da ekonomik krizlerin kadın istihdamı üzerindeki etkileri konusunda araştırmayı yansıtmadığı ortaya çıkmıştır. Devlet memurları kanunu doğrultusunda krizin istihdam üzerinde herhangi bir etkisi oluşturulamamıştır. Bu nedenle pilot uygulama neticesinde kamu sektöründe çalışanlar dışarıda tutularak özel sektörde istihdam edilenlere araştırmanın sonuçlarını sağlıklı elde etmek amacıyla başvurulmuştur. Ayrıca pilot uygulama sayesinde birkaç sorunun benzer olduğu ve aynı cevaplar alınması nedeniyle sorular birleştirilmiş ve anlaşılmayan sorular çıkartılmıştır. Ayrıca kavramlar katılımcılara aktarılarak daha sağlıklı cevaplar alınması sağlanmıştır.

Araştırmanın konusu ve yarattığı sonuçlar itibariyle nitel bir araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış analiz yöntemi katılımcılar ile yüz yüze konuşma olanağı yarattığı için mülakat daha esnek olarak sağlanmaktadır. Ayrıca ekonomik kriz ve kadın istihdamı gibi iki olgunun anlaşılmasına karşı açıklama ve kavramları izah etme olanağı yarattığı için de bu yöntem seçilmiştir. Yüz yüze görüşme olanağının yaratılması hem katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar hem de sorulara karşı verdikleri tepkileri gözlemlemek imkanı yaratmıştır. Nitel araştırma yöntemi ile katılımcılar kendilerini ifade etme olanağına sahip olmaktadır. Açık uçlu sorular sorularak belirli seçeneklere bağlı kalmadan soruları, olguları ve kavramları yorumlayabilme imkanı sağlanmaktadır. Özel sektörün tercih edilmesi ekonomik krizlerin etkilendiği ve bu nedenle istihdam mobilitesinin çok yüksek olduğu bir sektör olmasındandır. Özel sektörün tek bir sektör yerine farklı alanları içerisinde barındıran kadın katılımcı grubu tercih edilmiştir. Farklı sektörler ele alınarak ortak olgu olan ekonomik krizin etkilerini daha sağlıklı gözleme olanağı edinilmiştir. Katılımcılar ile görüşmelerden önce kurumlarından ve katılımcıların kendilerinden gerekli izinler alınmıştır.

Tablo 2: Görüşme ile ilgili Detaylar

Katılımcı Kodları	Yer	Tarih	Süre
K1	Hükümet Konağı	10-01-2019	19 dk.
K2	Katılımcının Evi	28-02-2019	30 dk..
K3	İş Yeri	07-03-2019	16 dk..
K4	İş Yeri	06-02-2019	24 dk.
K5	İş Yeri	14-02-2019	28 dk.
K6	İş Yeri	06-03-2019	36 dk.
K7	İş Yeri	05-03-2019	26 dk.
K8	İş Yeri	07-03-2019	15 dk..
K9	Hükümet Konağı	01-02-2019	17 dk.
K10	İş Yeri	06-03-2019	22 dk.
K11	İş Yeri	14-02-2019	25 dk..
K12	İş Yeri	07-03-2019	14 dk.
K13	Katılımcının Evi	28-02-2019	18 dk.
K14	Hükümet Konağı	21-01-2019	24 dk.
K15	Hükümet Konağı	27-02-2019	33 dk.
K16	İş Yeri	10-01-2019	43 dk.
K17	Katılımcının Evi	27-02-2019	22 dk.
K18	Hükümet Konağı	07-02-2019	32 dk.
K19	İş Yeri	05-03-2019	17 dk.
K20	İş Yeri	07-03-2019	30 dk.
K21	İş Yeri	07-03-2019	22 dk.
K22	Hükümet Konağı	05-02-2019	25 dk.
K23	Hükümet Konağı	08-02-2019	23 dk.
K24	İş Yeri	06-02-2019	17 dk.
K25	Hükümet Konağı	20-02-2019	31 dk.
K26	İş Yeri	19-02-2019	25 dk.
K27	İş Yeri	19-02-2019	16 dk.
K28	İş Yeri	07-03-2019	33 dk.
K29	Hükümet Konağı	11-01-2019	17 dk.
K30	İş Yeri	07-03-2019	17 dk.

İlk görüşmenin başlama tarihi 10-01-2019 ve son görüşme ise 07-03-2019 tarihinde yapılmıştır. Görüşme süreleri ise 14 dk. ile 43 dk. arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler tek tek yapılmıştır. Görüşmeler genellikle katılımcıların iş yerlerinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde katılımcılar ile tek tek görüşülmesinin esas nedeni sorulara verilecek cevaplarda herhangi bir etki altında kalmamalarının sağlanmasıdır.

Araştırmanın Bulguları

Nitel araştırma yöntemi kullanılarak yapılan yarı yapılandırılmış analiz yöntemi içinde içerik analiz tekniği ile katılımcılardan elde edilen veriler incelenmiştir. Kriz sorununa kadınların bakış açısı, işgücüne dahil olan kadınların karşılaştıkları sorunlar, kadın istihdamında çalışanların sorunları irdelenmiştir. Ekonomik krizin en fazla etkilediği ekonomik değişken olarak istihdam görülmektedir. Bunun içerisinde de kadın istihdamı önemli bir pay oluşturmaktadır. Ekonomik kriz süreçlerinde kadınların işyerlerinde karşılaştıkları tutum ve davranışlar, işten çıkartılma süreçleri, toplumsal ve ekonomik olarak kadınların çalışma gerekçeleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Ayrıca kadınların işe girerken aradığı sosyal ve ekonomik koşullar, kadınların iş ararken ve başvuru sırasında karşılaştıkları sorunlar ve sınırlamaların neler olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Kriz Dönemlerinde Kadın İstihdamı

Katılımcılara ekonomik kriz kavramıyla ne anlaşıldığı dünyada ve Türkiye'de ekonomik kriz olarak neleri hatırladıkları sorulmuştur. Katılımcıların geneli ekonomik kriz dönemlerini hatırlayamadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların yalnızca %20'si kriz dönemlerini hatırladığını ve ekonominin olumsuz etkilendiğini ifade etmişlerdir. Kriz dönemlerini katılımcıların büyük bir bölümünün anlayamaması üzerine ekonomik kriz dönemlerini ve teorik olarak kriz sürecinde meydana gelenler aktarılmıştır. Ekonomik krizlerin yıkıcı etkisi ile birlikte katılımcılara kadın istihdamının etkilenip etkilenmediği örneğin işe girişlerde, iş bulmada, işten çıkarmalarda ne gibi sonuçlar doğurduğu sorulmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu krizlerin kadınların iş yaşamına girişleri üzerinde etkilerinin olduğunu ifade etmişlerdir.

K9 kodlu katılımcı tarihini tam hatırlamadığı bir dönemde annesinin çalışmak zorunda kaldığını belirterek “belki de o kriz döneminde olmuş olabilir” ifade etmiştir. Katılımcıların önemli bir bölümü kriz sürecinde erkeklerin işten ayrıldığı zaman yerine kadınların devreye girdiğini ifade ederek kadın istihdamının kriz dönemlerinde olumlu yansımaları ortaya çıkarmışlardır. Ayrıca aile içerisinde mevcut gelir düzeyini korumak amacıyla işsiz kalan erkeğin yerine kadının istihdama katılmasında gelir düzeyinin önemli bir etken olduğunu ifade etmişlerdir. Bu da özellikle kriz dönemlerinde kadın istihdamının artmasının sosyal yönden değil tamamıyla ekonomik yönden etki ettiğini göstermiştir. K11 kodlu katılımcı genel değerlendirmek gerekirse kriz ortamının yaşandığını ve istediği işi bulamadığı için zorunluluk olarak aynı işyerinde çalıştığını ifade etmiştir. Başka bir bakış açısına göre ise K6 kodlu katılımcı kadınların çalışma hayatına girmesi ile birlikte erkeklerin işsiz kaldığını ifade etmiştir.

Katılımcıların %80'i kriz dönemlerinde kadınların iş bulmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Aynı şekilde krizin etkilerinden en olumsuz olarak işsiz kalan kesimin genellikle kadınlardan seçildiğini ifade etmişlerdir. Kadınların işten ilk çıkartılacak kişi olarak görülmesi tüm katılımcıların ortak görüşünü ifade etmiştir. Katılımcıların bir bölümü ise kriz zamanlarında erkeğin çalışmasının yetmediğini gelir düzeyi azalışlarını elimine etmek ve geçimlerini daha rahat sağlayabilmek için çalışmak zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Ekonomik krizin etkilerinin herkes de aynı şekilde etkiler göstermesi mümkün olmamakla beraber genel itibarıyla özellikle kadın istihdamına olumsuz etkileri göze çarpmaktadır. Bu açıdan bakıldığında katılımcılar literatürle de paralellik gösteren sonuçlar üretmişlerdir. Katılımcılar verdikleri cevaplar ile belirli bir zorunluluktan dolayı iş aramayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Farklı bir bakış açısı ile ekonomik kriz dönemlerinde güvencesiz çalışma koşullarına ve ücret adaletsizliklerine bakılmadan çalışmak zorunluluğu oluştuğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca fiyatların yükselmesi ile birlikte hayat pahalılığının artması gelirin azalması nedeniyle çalışmak durumunda kaldığını da belirtmişlerdir.

Kriz dönemleri ile birlikte üretimde yaşanan daralma neticesinde firmaların genellikle kadınları işten çıkarmanın ilk akla geldiğini belirtmişlerdir. Aynı şekilde kriz dönemlerinde iş bulmanın sıkıntılarının üst düzeyde olduğu da ifade edilmiştir. Literatür ile uyumlu bir şekilde alınan cevaplar kriz döneminde ilave çalışan etkisi ile gelir yoksunluğundan kadınların çalışma zorunluluklarını ve güvenmiş işgücü ile de kriz dönemlerinde özellikle iş bulmanın sıkıntıları aktif işgücünün dışına ittiğini verilen cevaplar ile desteklemektedir. Ekonomik krizler sadece kadın istihdamı değil genel olarak tüm bireyleri etkisi altına almaktadır. Bununla birlikte kadın istihdamının hem toplumsal hem de ekonomik yapı içerisinde tam gelişmemiş olmasının getirdiği dezavantajlar ilk kriz döneminde en etkilenen olgu olduğu da ortadadır. Tabii bunun sonucu olarak işten çıkarmalarda ya da zorunlu olarak çalıştırılmak istenen de yine kadınlar olmaktadır. Kriz dönemlerinin getirdiği güvencesiz çalışma ve ücret eşitsizliklerine katlanmak zorunda kalanlarda kadınlar olmaktadır.

Ekonomik Krizin Yansıması İşe Giriş ve Çıkışlarda Kadın Faktörü

Ekonomik kriz dönemlerinin en fazla etkilediği değişken işsizlik oranlarındaki artıştır. Firmaların üretimden kaynaklanan sıkıntılarını maliyetleri azaltmakla gidermeye çalışmaları emek faktörünü üretim sürecinden dışarıda bırakmaktadır. Katılımcılardan yanıt beklenmesi gereken soru kriz dönemlerinde krizin etkilerini en fazla kimler yaşamaktadır olmuştur. Katılımcılar soru karşısında farklı cevaplar vermişlerdir. Katılımcılardan %30'u işe yeni giren işçinin işten çıkartıldığını belirtmişlerdir. Katılımcıların %20'si ise en alt tabakada çalışanların işten ayrıldığını ifade etmişlerdir. Diğerleri ise verimsiz çalışanların, güvencesiz olarak çalışanların emekliliğini hak edenlerin kriz dönemlerinde işten çıkartılacaklar arasında ilk akla gelenler olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu kriz dönemlerinde işten çıkartılmalarda cinsiyet ayrımına girmemiştir. Ancak bu konu özel olarak belirtildiğinde bu sefer katılımcıların geneli kriz sürecinde işten çıkartılanların genellikle kadın olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların ancak %10 verimsiz çalışanların işten çıkartıldığını herhangi bir erkek-kadın ayrımının yapılmadığını dile getirmişlerdir.

Kadınların iş yaşamına girmeleri için farklı ekonomik ve sosyal nedenleri bulunmaktadır. Cinsiyet özelinde irdelendiğinde erkeklerin çalışma nedenleri veya niçin çalışmak zorunda oldukları gibi bir tartışma söz konusu değildir. Bu açıdan bakıldığında görev ve sorumluluklar itibariyle erkek zaten çalışmak zorunda kadın ise aile içerisinde çalışmak için tercihe bağlı kalmaktadır. Kadınların çalışma istekleri işgücü piyasasında kendilerine yer bulma arayışı bir takım engeller ve zorluklarla karşılaşmalarına neden olmuştur. Bu araştırmada kadınların gözünden çalışma nedenleri ifade edilmeye çalışılmıştır.

Katılımcılara çalışmaya iten nedenler sorulmuştur. Çalışma nedenleri birbirinden farklı olmakla birlikte literatürle de desteklenen cevaplar vermişlerdir. Birinci faktör olarak bu araştırmanın da konusunu oluşturan ekonomik faktörler yer almaktadır. Alt başlığında ise ekonomik kriz gelmektedir. Ekonomik olarak gelir düzeyi, ihtiyaçları karşılama isteği, geçim sıkıntısı, daha iyi bir yaşam beklentisi ve hayat standardı çalışmaya iten nedenlerden bazılarıdır. Bunun dışında zorunluluklar, sosyalleşme arayışı, özgür davranabilme anlayışı, özgüven arayışı gibi bir takım sosyal nedenler de kadınları çalışmaya sevk eden unsurlardandır.

Katılımcıların %80'i çalışma kararlarını kendilerinin verdiklerini ifade etmişlerdir. K6 kodlu katılımcı çalışma kararını kendisinin almakla birlikte aile büyüğünün kararı almada etkili olduğunu belirtmiştir. K4 kodlu katılımcı ise yine çalışma kararında aile büyüğünün etkili olduğunu ifade etmiştir. K5 kodlu katılımcı çalışmak istememesine rağmen çalışmak zorunda olduğunu belirtmiştir. Sosyal yönden anne ve babasının boşanmasının ve ekonomik koşullar doğrultusunda çalışmak zorunda olduğunu belirtmiştir. K8, K17 ve K18 kodlu katılımcılar ise çalışma kararlarını aile içerisinde ortak olarak aldıklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcılar literatür ile doğru orantılı olarak çalışma nedenlerini sıralamışlardır. Bazı katılımcılar çeşitli ailevi sebepler ortaya koyarak zorunluluktan çalıştıklarını ifade etmişlerdir. K29 kodlu katılımcı ise başta zorunluluktan çalışmak durumunda kaldığını şimdi ise emeklilik hakkı kazanabilmek için çalışmaya devam ettiğini dile getirmiştir. Katılımcılar aileye maddi anlamda destek olmakla birlikte kendileri için de ekonomik özgürlüklerini sağlamak, özgüven sahibi olmak, sosyal ortam sağlamak için çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılar genellikle ekonomik zorluklar ya da zorunlulukların getirdiği çalışma nedenlerini ifade etmişlerdir.

Kadınların Çalışma Hayatında Karşılaştıkları Sorunlar

Kadınların çalışma hayatında karşılaştıkları sorunlar hem erkeklerden kaynaklanan hem de kadınlardan kaynaklanan sorunlardan oluşmaktadır. Katılımcıların bir bölümü kadınların kıskançlıkları nedeniyle işten çıkmak zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Erkekler ile aynı işi yapmalarına karşın daha düşük ücret aldıklarını ifade eden katılımcılar da bulunmaktadır. K22 kodlu katılımcı kadınların daha fazla iş yapmalarına karşın daha az ücret aldıklarını ifade etmiştir.

Kadın istihdamının önündeki önemli sorunlardan biri de cinsel taciz olmaktadır. Kadınların hem işe girerken hem de iş hayatında karşılaştıkları önemli bir problemdir. İnsan psikolojisi anlamında derin yara ve izler bırakan taciz kadın istihdamında da önemlilik arz etmektedir. Gelişmiş hukuk sisteminin yer almadığı durumlarda taciz karşısında hakkını savunamayan kadınlar iş gücü piyasasından dışlanmaktadır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu iş hayatında taciz olayları ile karşılaştıklarını ve maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Kadınların iş hayatında karşılaştıkları sorunlardan biri de mobbingdir. Katılımcıların büyük çoğunluğu mobbinge maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bir kısmı ise maruz kaldıkları psikolojik taciz sonucunda işten ayrılmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. K21 kodlu katılımcı mobbing uygulandığı için işten ayrıldığını ifade etmiştir. Katılımcıların bir bölümü ise iş tanımının net olmadığını iş yerinde ifade edilen işlerden farklı işler yapmak zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Ağır ve zor şartlarda çalıştırılmak zorunda bırakıldıklarını belirtmişlerdir. Çalıştıkları işlerde ücret eşitsizliğinin motivasyonu azalttığını ve mesai saatlerine riayet edilmemesinin problem unsuru olduğunu ifade etmişlerdir. K17 kodlu katılımcı önceki iş yerinden sigortasının yatırılmaması nedeniyle ayrıldığını ifade etmiştir.

Katılımcıların iş hayatında karşılaştıkları sorunlara çeşitli cevaplar verdikleri görülmüştür. Genel olarak toparlamak gerekirse %50'si cinsel taciz ve mobbing nedeniyle sorun yaşadığını belirtmişlerdir. Diğer kısmı ise ücret eşitsizliği ve adaletsizliği, çalışma saatlerinin düzensizliği, ağır ve zor şartlarda çalışma, cinsiyet ayrımcılığı gibi nedenlerle problemlerle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların iş hayatında karşılaştıkları sorunlar ile ilgili olarak literatür ile doğru orantılı sonuçlar ortaya koyduğu ifade edilmelidir. İş hayatında kadınların karşılaştıkları en önemli problemler cinsel taciz, mobbing, eşitsiz ücret gibi nedenler olmaktadır.

Kadın İstihdamında Çalışma Koşulları

Kadınların iş hayatına atılma nedenleri önemlilik arz etmekle birlikte çalışma koşulları da kadın istihdamı açısından önemli görülmektedir. Kadınların iş ararken belirli şartlar ortaya koymaları söz konusu olamamaktadır. Toplumsal olarak kadın işgücü geri planda olduğu ve işgücü içerisinde yedek olarak değerlendirildiği için belirli şartlar ileri sürmek zorlaşmaktadır. Bu nedenle özellikle gelişmekte olan toplumlarda kendisine öne sürülen koşulları kabullenmek düşmektedir. Ağır ve zor koşullar, ücret adaletsizlikleri ve sağlıksız ve güvencesiz işlerde çalışmak durumunda kalmaktadırlar. Gelir adaletsizliği içinde eğitim şartlarında eşitliğin sağlanamadığı bir düzeyde vasıfsız olarak değerlendirilen kadının istihdam içinde kendisine sağlanan koşulları kabul etmekten başka şansı kalmamaktadır.

Katılımcılara işe girmek için belirli bir şart ortaya koyup koymadığını incelemek adına çalışmak için ileri sürdüğü şartların olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu işe girme aşamasında hiçbir koşul ileri sürmeksizin çalışmayı kabul ettiklerini ifade etmişlerdir. İşe girdikten sonra ise çalışmak için ileri sürecekleri şartın çalışma saatlerinin düzenliliği olacağını belirtmişlerdir. Katılımcıların çoğunluğa yakınının zorunluluk nedeniyle çalışmak durumunda kaldıkları için çalışmak için herhangi bir şart ileri sürmedikleri söylenebilmektedir. Kadınlar özellikle ekonomik krizin derinleştiği dönemlerde herhangi bir şart ortaya koyamamaktadırlar.

Katılımcıların yarısından fazlası aradıkları çalışma koşulunun çalışma saatlerinin düzenli olması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca sağlıklı bir iş ortamı, adil bir ücret dağılımı, tatil gününün olması, çalışma arkadaşlarının uyumu konularında şartlar ileri sürebilmektedirler. K7 kodlu katılımcı çalıştığı iş yerinde aradığı şartın ailesine vakit ayırabileceği bir ortamın oluşması olduğunu belirtmiştir. K12 ve K18 kodlu katılımcı ilk işe girişinde herhangi bir şart ileri sürmediklerini ancak şu anda çalışma saatlerinin düzensizliği konusunun kendileri için şart olduğunu ifade etmişlerdir. K11 kodlu katılımcı ise kendisi için en önemli çalışma şartının huzurlu bir çalışma ortamının sağlanmasını belirtmiştir. Diğer katılımcılar ise hiçbir şartlarının olmadığını, zorunluluktan hiçbir şart ileri süremediklerini ifade etmişlerdir. 2 katılımcı ise vardiyalı çalışma

koşullarının ağırlığından bahsederek vardiyasız çalışmayı tercih edeceklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların % 30'u üniversite mezunu olmasına karşın mezun olduğu alanla ilgili çalışma şartları sürmemişlerdir. Katılımcıların geneline bakıldığında çalışmak zorunda oldukları için işin niteliği, ücreti, zorluğu, çalışma saatleri ve güvencesine bakmaksızın çalıştıklarını ve hiçbir şart ortaya koyamadıklarını belirtmişlerdir.

Kadın İstihdamının Önündeki Engeller

Kadınlar çalışmak istedikleri andan itibaren pek çok engelle karşılaşmaktadırlar. Sadece işe girerken değil iş hayatında da sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Kadınların karşılaştıkları sorunlar olarak genellikle eğitimde, iş yerinde yükselmeye eşitsizlikler, sosyal olanaklardan faydalanmada, sendikal haklardan istifade etmede, ücretlendirmede eşitsizlikler, cinsiyet ayrımcılığı, informal sektörlerde çalışmaya yönlendirme gibi faktörler sıralanabilmektedir. Literatürde yer alan bu gibi faktörler katılımcılar tarafından da onaylanmış ve literatür ile uyumlu olarak cevaplar verilmiştir.

Toplum tarafından kadına yüklenen sorumluluklar kadınların iş yaşamına atılmada önemli bir engel oluşturmaktadır. Küreselleşme ile birlikte artan ekonomik ve sosyal gelişmeler bu düşünce yapısının değişmesini sağlamıştır ancak yeterli düzeyde değildir. Katılımcıların eğitim düzeyinin yeterli olmamasını işe girişlerde önemli bir engel olarak ifade etmektedirler. Ayrıca işe alımlarda ve iş hayatında cinsiyet ayrımcılığı kadın istihdamının önündeki önemli bir engel olarak görülmektedir. K9 kodlu katılımcı iş ilanında kadınların yapabileceği bir iş olmasına karşın hiçbir kadının işe alınmadığını belirtmiştir. Katılımcılardan bazıları ise iş başvurularında dış görünüşe göre işe alımların gerçekleştirildiğini belirtmişlerdir.

Kadınların iş yaşamında karşılarına çıkan en önemli engel çalışma saatleri olmaktadır. Kadınlar aile ve çocuklarına da zaman ayırabilmek adına çalışma saatlerinin düzenli olması konusunda titizlik göstermektedir. Ancak günümüzde çoğu işler artık vardiya usulü ile olmaktadır. Bu durumda kadınların işe alınırken karşılarına önemli bir problem olarak çıkmaktadır. Kadınların medeni durumları da yine kendileri için bir engel oluşturmaktadır. İşe girerken sorulan sorulardan birinin de evli veya bekar olup olmadığı sorusudur. Kadınların çoğu evli oldukları için işe alınmadıklarını ifade etmektedirler.

Katılımcılar ile yapılan görüşmelerde kadın istihdamında karşılaştıkları engeller olarak çoğunlukla eşlerin izin vermemesi, evli olmaları, çalışma saatlerinin düzgün olmaması, yaş, eğitim, toplumsal bakış açısı, tecrübesizlik ve cinsiyet ayrımcılığını ifade etmişlerdir. Kadın istihdamı konusundaki literatür ile uyumlu olarak kadınların iş ortamında karşılaştıkları engeller benzer sonuçlar vermiştir. Katılımcıların yaşadıkları engeller olarak toplumsal baskı, eşlerin izin vermemesi, çalışma saati sorunları, yaş, eğitim problemleri gösterilebilmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Ekonomik krizlerin yıkıcı etkileri insanlar üzerinde de derin izler bırakmaktadır. Kadın istihdamı ekonomik krizlerin etkisiyle olumsuz etkilenmektedir. Kriz dönemlerinde kadınların iş gücüne dahil olmasında farklı etkiler bulunmaktadır. Ekonomik krizler bir fırsat olarak kadınların iş yaşamına atılmasında olumlu etkileri de olabilmektedir. Ekonomik kriz dönemlerinde gücümüş işgücü etkisi olarak bilinen histeri etkisi etkin olmakla birlikte kadınların işgücüne katılımında önemli bir etken olarak ilave çalışan etkisi görülmektedir. Kadınlar kriz süreci içinde aile bireylerinden birinin işten ayrılması nedeniyle daha önce yedek işgücü olarak görülen kadınlar gelir kötüleşmesi yaşamamak için iş yaşamına kendilerini sokarlar. Kriz zamanlarında kadınlar işin niteliğine karşın alınan ücretin düşüklüğüne veya iş kaybı endişesine bakmadan çalışmak zorunda hissetmektedirler. Kriz dönemlerinde ortaya çıkan aşırı yoksullaşma ve gelir kaybı kadınların çalışmasını zorunlu kılmaktadır. Özellikle artan kayıt dışı ekonomi içinde kadınlar kendilerine yer bulabilmektedirler. Kriz sürecinde eğitim ve vasıf anlamında gerekli donanıma sahip olmayan kadınlar işten ayrılacak ilk kişiler olarak görülmektedir.

Kadın istihdamı konusu bütün ülkelerin önem vermesi gereken bir olgu olarak dikkat çekmektedir. Dünya nüfusunun yarısından fazlasını kadınların oluşturduğu toplumda ülkelerin gelişebilmeleri için gerekli üretim faktörünü ortaya çıkarmaları gerekmektedir. Kadın istihdamı gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ayrımı yapılmaksızın çözülmesi gereken önemli bir sorundur. Kadın istihdamı sadece ekonomik yönden değil sosyal yönden de dikkatle izlenilmesi gereken bir olgudur.

Kadınlar iş hayatına atılmak için farklı nedenler ortaya koymaktadırlar. Kadınların istihdam içerisinde yer almak istemelerinin altında yatan temel sebeplerden biri ekonomik olmaktadır. Gelir yetersizliği, yoksullaşma eğilimi, artan ihtiyaçların karşılanma arzusu, artan yaşam standartları gibi nedenler kadınların çalışma hayatına girmesi için yeterli sebeplerdir. Ekonomik gerekçeler doğrultusunda çalışmak isteyen kadın genellikle zorunluluk duygusu ile hareket etmektedir. Ancak bununla birlikte zorunluluk duygusu çalıştıkça artan gelir, sosyalleşme eğilimi, özgüven ve sorumluluk duygusu, ekonomik özgürlüğünü sağlama dürtüsü kadınların iş gücü piyasasında tutunmalarını sağlayan dürtüler olmuştur.

Kadınların istihdama katılmak için gerekli nedenleri olmakla birlikte istihdam için hangi koşulları aradıkları da bilinmesi gerekmektedir. Kadınların işgücü piyasasında yedek olarak görülmeleri ve arka planda kalmaları ve bir zorunluluktan dolayı istihdama katılmaları onların herhangi bir koşul öne sürmelerini engellemektedir. Bu nedenle ağır koşullar altında ücret adaletsizliğinin yoğun olduğu informal sektörlerde ve güvencesiz alanlarda çalışmak durumunda olmaktadır. Yoksullukla mücadele girdabı içinde eğitim olanaklarından mahrum bırakılmış ve vasıf sahibi olmayan kadınlar herhangi bir şart ortaya koymadan kabul etmek zorunda bırakılmaktadır.

Kadınlar iş hayatına adım atmaları ile birlikte engeller ve kısıtlamalar da ardı sıra gelmektedir. Engellemeler hem iş başvurusu sırasında hem de işe girdikten sonra ortaya çıkabilmektedir. Kadınların karşılaştıkları genel sorunlar eğitimde eşitsizlik, iş yerinde terfi ve yükselmelerde eşitsizlik, cinsel taciz, sosyal olanaklardan yoksunluk, mobbing, eşitsiz ücret dağılımı, kayıt dışı işlerde istihdam edilme, cinsiyet ayrımcılığı sayılabilmektedir.

Toplumsal olarak kadınlara bakış açısı genellikle aile görevleri ve sorumlulukları olduğu için işgücü piyasasında kendilerine yer bulabilmek için mücadele ortamına girmek zorunda kalmaktadırlar. Ayrıca toplumsal anlayış çerçevesinde birtakım engeller ve sorularla baş etmeye çalışmaktadırlar. Toplumda öncelikli sorumluluk alanı ev işleri görüldüğü için aileyi aksatmayacak bir iş bulmak mecburiyeti oluşmaktadır. Bu da kadınların çalışacağı istihdam alanlarını daraltmaktadır. Bununla birlikte kadınların eğitim sürecinde daha fazla yer almaları istihdam oranlarını arttıran önemli bir unsurdur. Buna bağlı olarak kadınların eğitim seviyelerindeki artış ile birlikte ücret düzeylerinin de buna paralel olarak arttığı gözlemlenmektedir. Hukuki olarak düzenlemelerde ortaya çıkan eksiklik ve yanlışlıklar da kadınların iş yaşantısına girmesinin önündeki engellerdendir. Ücret eşitsizliği kadınların iş yaşantısına atılmada karşılarına çıkan engellerden bir diğeridir. Aynı işi yapmalarına karşın erkeklerden daha az ücret almaları kadınların istihdama katılımlarında motivasyon düşürücü etki olmaktadır.

Kaynakça

- Açıkgöz, Reşat (2010). Kadın Yoksulluğu Üzerine Bir İnceleme, *Hakem Heyeti*, 45, 47-50.
- Altıparmak, İpek Beyza (2015). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Bir Sosyal Politika Örneği Olarak ŞÖNİM'ler Üzerine Nitel Bir Araştırma: Ankara Örneği*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Aytaç Güner ve Merve Tuğçe (2010). *Kadın İşgücü ve Kadının İşgücüne Katılımı: Kriz Dönemlerinde Kadın İstihdamı*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Belet, Nuran H. (2013). Kriz Olgusunun Kadına Yönelik Algıya ve Kadın İşgücüne Etkisi, *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 15(1), 3-5.
- Bıyıklı, Sevilay (2015). *Turizm Sektöründe Kadın İstihdamının Önemi ve Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Bir Uygulama*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyüköztürk, Şener vd., (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 20. Baskı, Pegem Akademi Yayınları.
- Çam, Lütfiye Selva (2014). *Türkiye’de Kadın İstihdamının Kalkınmaya Etkileri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çotuk, Müge (2014). *Türkiye’de Bölgelerarası Dengesizliklerin Giderilmesinde Kurulan Kalkınma Ajansları ve Kadın İstihdamının Rolü*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, Sedat (2014). *Kadın İstihdamında İletişimin Önemi: Çalınma ve İş Kurumu Örneği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erarslan, İlkay (2009). *Türkiye’de Kadın İstihdamının Arttırılması: Tespit ve Öneriler*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnce, Meltem (2010). *Kadın İstihdamı ve Kadın İşgücüne Olan Talep Türkiye Örneği*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kocacık, Faruk ve Gökkaya, Veda B. (2005). Türkiye’de Çalışan Kadınlar ve Sorunları, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(1), 197-202.
- Koç, Kübra (2014). *Türkiye’de Kadın İstihdamını Arttırmaya Yönelik Çabalar: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Konca, Betül (2016). *İktisatta Feminist Bir Bakış: 2000 Sonrası Dönemde Kadın İş Gücünün Ekonomideki Yeri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkmaz, Adem ve Korkut, Gülsüm (2012) Türkiye’de Kadın İşgücüne Katılımın Belirleyicileri, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 41-65.
- Köse, Zeynep (2014). *Turizmde Kadın İstihdamı ve Kadın Girişimciliği Beypazarı Örneği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Selçuk, Ziya vd., (2014). Eğitim ve Bilim Dergisinde Yayınlanan Araştırmaların Eğilimleri: İçerik Analizi, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39(173), 433.
- Şahin, Hatice (2016). *Küreselleşme Ekseninde Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Kadın İstihdamının Analizi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (Kasım 2013). Her Alandaki Kadın İstihdamının Arttırılması ve Çözüm Önerileri Komisyon Raporu (Rapor No: 12). [Erişim: 23 Temmuz 2018, https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/komisyon_raporu_2014_1.pdf].

-
- Yahşi, Fatma (2007). *Küreselleşme ve İstihdam*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yakut, Gözdenur (2015). *Türkiye’de Kadın İstihdamı, Meslek Edindirme Kursları ve Yerel Yönetimler: İstanbul’da Bazı İlçe Belediyeleri Üzerine Bir Araştırma*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yalçın, Çiğdem (2015). (Türkiye’ de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar ve Ekonomik Şiddet, *Fe Dergi*, 7(1), 50-60.
- Yorgun, Sayım (2010). Sömürü, Korunma ve Pozitif Ayrımcılıktan Çalışma Hayatının Egeken Gücü Olmaya Doğru Kadınlar: 21. Yüzyıl ve Pembeleşen Çalışma Hayatı, *Sosyo Ekonomi*, 1, 171.